

Ісаєнков О.О., Ляшок Я.О. (КП ДонНТУ)

ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПОНЕНТИ В ПРОЦЕСІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ В НЕМОВНОМУ ВУЗІ

Співпраця України з іншими країнами в області політики, економіки та освіти виявило потребу держави в компетентних, мобільних і конкурентоздатних фахівцях. Ринок праці диктує необхідність модернізації системи вищої освіти, а саме посилення її професійної компоненти. Особливу роль тут грає іноземна мова, володіння якою на сучасному етапі є неодмінним атрибутом успішного фахівця. Проте, не дивлячись на те, що питання оцінки якості професійної підготовки неодноразово піднімалися у вітчизняній педагогіці, дану проблему в сучасних умовах не можна вважати вирішеною.

Реальний «прорив» як іноземна підготовка фахівця вищої кваліфікації можливий за умови внесення істотних змін до процесу навчання іноземній мові у вузі шляхом впровадження інноваційних освітніх технологій, орієнтованих на професійну сферу і забезпечуючих чіткі критерії оцінки мовних компетенцій (система якості освіти). Необхідно знайти таку універсальну технологію навчання іноземній мові, яка, максимально відповідаючи Болонському контексту, забезпечить інтеграцію мовної і загальнопрофесійної підготовки, активізацію діяльності студентів на цій основі, розвиток їх професійно-мовних і особово-професійних компетенцій. «На сьогоднішній день основне завдання навчання іноземним мовам полягає у навчанні професійно-орієнтованому спілкуванню» [3], а сам процес вчення повинен носити прикладний характер.

Широкі можливості для такої модернізації процесу іноземної підготовки у вузі відкриваються в рамках застосування технології Європейського мовного портфеля (ЄМП). У вигляді проекту ЄМП [2] впроваджується в країнах Європи з 1998 року і є гнучким інструментом, що забезпечує викладача не лише всіляким арсеналом лінгводидактичних засобів, але і системою оцінки мовних компетенцій студентів залежно від реально досягнутого ними рівня володіння іноземною мовою, що дає можливість рівневого планування навчальної діяльності.

На основі наявних дескрипторів загальномовних компетенцій, представлених в ЄМП, можлива подальша розробка критеріїв оцінки

мовної поведінки студентів і вживання їх в конкретно-професійних областях. На думку експертів від Ради Європи, «такі дескриптори можуть бути контекстуальними, специфічними для певних цільових груп і, можливо, орієнтованими на результат (залежно від учбового плану вищого навчального закладу). Будучи тісно взаємозв'язаними з реальною практикою викладання, ці дескриптори можуть виявитися надзвичайно корисними для розвитку навиків самооцінки, а якщо їх якимсь чином пов'язати з ЄМП, то вони стануть свідомством безумовної значущості і самого ЄМП [4].

Таким чином, ЄМП може бути адаптований до цілей професійної освіти і послужити основою різних лінгводидактичних моделей, що забезпечують технологізацію компетентнісного підходу в процесі іншомовної підготовки в умовах немовного вузу. Все це дозволило нам розробити методику застосування технології ЄМП в процесі реалізації курсу ESP в системі немовної університетської освіти. Виділивши, згідно даним Державного освітнього стандарту вищої професійної освіти по напрямку «Гірництво», основні сфери діяльності майбутніх фахівців і проаналізувавши професійні компетенції, якими повинні оволодіти студент-гірник за час навчання в університеті, можна розробити модель професійно-мовного портфеля (ПМП) для студентів, що навчаються по програмах «бакалавр з гірництва» і «магістр з гірництва».

Цю модель необхідно розробити відповідно до принципів компетентного і особово-орієнтованого підходів і вона повинна бути розрахована на студентів, що вивчали іноземну мову в середній школі і досягли, згідно з міжнародним стандартом, рівня володіння мовою A2 («рівень виживання»). В моделі необхідно сформулювати і розвинути у студентів ключові комунікативні, професійні і професійно-мовні компетенції; сформувати вміння автономної роботи студентів в області іншомовної підготовки; розвивати у студентів навички самооцінки свого мовного досвіду на основі Загальноєвропейської шкали компетенцій; сприяти побудові індивідуальних освітніх траєкторій студентів.

Були вибрані наступні принципи відбору і організації навчального матеріалу:

- **практична спрямованість**, що передбачає інтеграційну взаємодію пізнавальної, дослідницької і професійної

діяльності з ціннісними орієнтаціями майбутніх гірничих спеціалістів;

- **професійна спрямованість**, що дозволяє врахувати особливості професійної підготовки бакалаврів і магістрів з гірництва;
- **варіативна**, що передбачає облік індивідуальних особливостей професійного становлення студентів;
- **гуманізація**, що обумовлює діалогічність навчального матеріалу, орієнтує студентів на зіставлення різних точок зору, позицій, концепцій;
- **гуманітаризація**, що виявляється в обґрунтуванні ціннісних основ теоретичних побудов, в розвитку професійно-особової рефлексії.

Модель складається з чотирьох модулів - по кількості виділених на основі освітнього стандарту основних професійних сфер діяльності майбутніх гірників (науково-дослідна, експериментальна, теоретична і розрахункова діяльність). Кожен модуль розвиває ряд іншомовних компетенцій, пов'язаних з відповідною сферою професійної діяльності і формуються в процесі цієї діяльності.

Зокрема, модуль, присвячений науково-дослідній діяльності, розвиває такі професійно-мовні компетенції, як пошукова, когнітивна, бібліографічна і медіакомпетенція. Сюди включені різні завдання, пов'язані з пошуком необхідної автентичної інформації (із спеціальної тематики, ключових слів, понять, термінів і ін.), вправи на висунення гіпотез, формулювання проблем, завдання на підбір бібліографічних джерел, на розвиток умінь складання анотацій, навиків складання медіаповідомлень і формування умінь роботи на іншомовних форумах.

Модуль, що розглядає експериментальну діяльність, призначений для розвитку лабораторно-експериментальної компетенції і знайомить студентів з сучасними методиками проведення експериментів і документацією до лабораторного устаткування. Вправи у складі цього модуля сприяють формуванню у студентів термінологічного словника, розвитку навиків роботи з вузькоспеціальною автентичною документацією (інструкції до приладів, описи практичної експериментальної діяльності).

Модуль, присвячений теоретичній діяльності, націлений на розвиток навиків критичного і аналітичного мислення і, відповідно,

навчальні завдання включають вправи на підбір і оцінку автентичної інформації, її порівняння, узагальнення, аналіз і синтез. Матеріалом для цього модуля послужили тексти вузівських лекцій з курсів спеціальних дисциплін, а також інші джерела по самих різних напрямках сучасної гірничої справи.

Нарешті, модуль, пов'язаний з розрахунковою діяльністю, призначений для розвитку розрахунково-обчислювальної компетенції і знайомить студентів з міжнародними системами вимірів, принципами розмірного аналізу, формує уміння пояснювати хід вирішення завдань на іноземній мові.

Модель містить тексти і вправи, розраховані на рівні професійно-мовних компетенцій B1 і B2. Проходження матеріалу рівня B1 є обов'язковим для студентів бакалавріату в ході вивчення ними курсу ESP. Матеріал рівня B2 призначений для проходження за програмою підготовки магістрів, а також може використовуватися на елективних курсах для студентів-гірників і для тих студентів бакалавріату, рівень іншомовної підготовки яких, згідно даним вхідного тестування, відповідає стандартам рівнів B1, B2 і вище.

Концепція моделювання ПМП, на наш погляд, досить універсальна і може застосовуватися для будь-якої спеціальності немовного вузу. Як основа моделювання нами був прийнятий один із загальноєвропейських алгоритмів проектуванні освітніх програм [1], що передбачає послідовне виконання наступних кроків:

Крок 1. Визначення потреб.

Крок 2. Опис академічних і професійних профілів.

Крок 3. Ідентифікація результатів вчення.

Крок 4. Виявлення загальних і професійних компетенцій.

Крок 5. Розробка модулів, організаційних форм, оцінного інструментарію.

Крок 6. Вироблення процедур і способів забезпечення якості (безперервне спостереження, оцінювання, коректування).

Крок 7. Складання цільових модулів (облік попередніх знань і навиків, планування компетенцій, співвідношення з рівнем – дескриптори, кваліфікаційні рамки, форми контролю, методи викладання і навчання, освітнє середовище, трудовитрати студентів).

Даний алгоритм можна застосовувати при розробці моделі ПМП для студентів-гірників. При цьому «кроки» алгоритму набувають наступного вигляду:

Крок 1. Виділити основні сфери діяльності фахівця з вибраної спеціальності і проаналізувати існуючі потреби мовного спілкування.

Крок 2. Проаналізувати можливості існуючого академічного профілю.

Крок 3. Проаналізувати дескриптори загальномовних компетенцій і на їх основі скласти опис аналогічних професійно-мовних дескрипторів.

Крок 4. Описати конкретні професійно-мовні компетенції відповідно до виділених професійно-мовних дескрипторів.

Крок 5. На основі рівневого підбору автентичних лінгводидактичних матеріалів (по мірі професійної складності - для рівнів B1 і B2) сформувати модель розвитку професійно-мовних компетенцій на базі загальної технології ЄМП (модель професійно-мовного портфеля).

Крок 6. Представити ПМП у вигляді готової розробки.

Практика впровадження ПМП в інших вузах показує збільшений інтерес студентів до навчальної дисципліни «Іноземна мова», і як наслідок поліпшення успішності в групах. Результатом вживання даної моделі стало кількісне підвищення показника якості освіти у студентів експериментальної групи (2 групи - 30 студентів) на 20%, тоді як аналогічний показник у студентів контрольної групи (2 групи - 29 студентів), що навчалися по традиційній методиці, за час експерименту зріс лише на 3 %.

На наш погляд, таке підвищення якості освіти сталося саме завдяки професійній спрямованості вживаній технології. Усвідомлення студентами значущості компетенцій, що розвиваються, викликало підвищення мотивації до вивчення іноземної мови, відповідальності за власне професійне зростання і за результати освітнього процесу в цілому. У створюваних викладачем ситуаціях професійного іншомовного спілкування відбувається моделювання соціального і наочного вмісту майбутньої професійної діяльності на іноземній мові, що допомагає студентам усвідомити її суть і вимоги і сформувати образ професіонала, здатного ефективно виконувати цю діяльність на рівні міжнародних стандартів.

Формування професійно-мовної компетентності, що дозволяє фахівцеві кваліфіковано судити про явища у вибраній їм сфері діяльності, є необхідним кваліфікаційним базисом випускника в системі державної вищої освіти. При цьому важливою умовою

формування професійно-мовних компетенцій в процесі вивчення іноземної мови у вузі виступає створення в ході аудиторних занять, а також в процесі самостійної роботи студентів на основі ПМП ситуацій, адекватних майбутній професійній діяльності.

Таким чином, розвиваючи необхідні професійні компетенції випускника вузу засобами дисципліни «Іноземна мова», технологія ПМП вирішує одну з найважливіших проблем сучасної вищої освіти в епоху глобалізації – підготовку фахівців, готових до соціальної і академічної мобільності і компетентних в професійному відношенні.

Литература:

2. *Байденко В.И. Болонский процесс: проблемы, опыт, решения.* - М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2006. - С. 81-82.
3. *Европейский языковой портфель. Перевод.* - М.: «Еврошкола», 1998.
4. *Сафроненко О.И. Программно-методическое, технологическое и кадровое обеспечение качества системы многоуровневой языковой подготовки студентов неязыковых вузов.* – Ростов н/Д: Изд-во ООО «ЦВВР», 2006. - С. 43.
5. *Lenz P., Schneider G., University of Fribourg/Switzerland. Introduction to the bank of descriptors for self-assessment in European Language Portfolios.*
www.coe.int/T/DG4/Portfolio/documents/descripteurs.doc.

Ляшок Н.Ю. (КИИ ДонНТУ)

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ И СОВРЕМЕННЫЕ ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ

В связи с интенсивным развитием информационных технологий возникают основания для пересмотра подходов к образованию молодых людей, которые будут жить в системе знаний и деятельностей, отличающихся от сегодняшних. Развитие локальных и глобальных электронных сетей, мультимедийных средств обучения, стремительная компьютеризация могут существенно изменить формы, содержание, а, быть может, и смысл образования. Эти изменения